

کاوشی در ساختار زبانی و محتوایی سرودهای ملی کشورهای اروپایی

اعظم سنجابی*
نگار داوری اردکانی**

چکیده

این مقاله برگرفته از یک پژوهش وسیع‌تر درباره سرودهای ملی کشورهای جهان است. در این بخش از پژوهش، سرودهای ملی کشورهای اروپایی را در چارچوب الگوی لاکلا و موفه، رویکرد وندایک و برخی ابزارهای زبان‌شناختی، مورد بررسی قرار می‌دهیم و می‌کوشیم به این پرسش‌ها پاسخ دهیم: «دال‌های مرکزی سرودهای ملی هر کشور کدامند؟» «شباهت‌ها و

* نویسنده مسئول) دانش‌آموخته کارشناسی ارشد زبان‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی
(fatemeh.90.san@gmail.com)

** عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی

n.davari@gmail.com

تاریخ تصویب: ۱۳۹۵/۸/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۳/۱۸

پژوهشنامه علوم سیاسی، سال یازدهم، شماره دوم، بهار ۱۳۹۵، صص ۱۶۹-۱۴۹

تفاوت‌های ساختارهای زبانی در متون سرودهای ملی این کشورها کدامند؟» به این منظور، ترجمه فارسی سرودهای ملی ۳۰ کشور اروپایی را بررسی کرده‌ایم. در این تحلیل، از متن سرودهای ملی کشورهای اروپایی، ۴۶ دال مرکزی که مورد توجه همه ملت‌ها است، استخراج شده است. از میان دال‌های مرکزی به‌کاررفته در سرودهای ملی کشورهای اروپایی، جنگ، گذشته‌گرایی، وصف سرزمین، آزادی، اتحاد، مناجات با خدا و آینده‌گرایی بیشترین فراوانی را دارند. ساختارهای زبانی این بررسی نشان می‌دهد استفاده از زمان حال به‌طور معناداری بیشتر از دو زمان گذشته و آینده است. ۱۴ کشور اروپایی (۴۶/۶۶ درصد کل کشورهای اروپایی) در سرودهای ملی‌شان بر تقابل و قطبیت «ما» در مقابل «آنها» تأکید ویژه‌ای دارند و ۱۶ کشور باقی‌مانده (۵۳/۳۳ درصد) فقط از خود می‌گویند و قائل به غیریتی در مقابل آن نیستند. فراوانی واژه‌های ایجابی در (۹۶/۶۶ درصد از سرودهای ملی کشورهای اروپایی) بیشتر از واژه‌های سلبی است. فرانسه تنها کشوری است که در آن فراوانی واژه‌های سلبی بیشتر از واژه‌های ایجابی است. واژگان کلیدی: سرود ملی، دال مرکزی، قطبیت ما-آنها، واژه‌های ایجابی-سلبی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

سرود ملی، نماد ملی هر کشوری است که عصارهٔ فکر و آمال یک ملت و یا حکومت را به جهانیان عرضه می‌کند و به‌طور معمول انتظار می‌رود به همگرایی بیشتر مردمان یک کشور کمک کند. در این پژوهش به سرود ملی از زاویهٔ زبان‌شناسی نگریسته و چارچوب ویژه مطالعهٔ زبان‌شناختی سرودهای ملی را از الگوی لاکلا و موفه، رویکرد وندایک و برخی ابزارهای زبان‌شناختی برگزیده‌ایم. به این ترتیب، این پژوهش در جستجوی پاسخی به پرسش‌های زیر خواهد بود:

۱. دال‌های مرکزی سرودهای ملی کشورها کدامند؟
۲. شباهت‌ها و تفاوت‌های ساختارهای زبانی در متون سرودهای ملی کشورهای مورد بررسی کدامند؟

۱. پیشینه پژوهش

از میان پژوهشگران غیرایرانی که درباره سرود ملی و بیشتر با نگاه جامعه‌شناختی و موسیقایی به تحقیق پرداخته‌اند، می‌توان جهودا^۱ (۱۹۶۳)، رخا و تاج^۲ (۱۹۹۵)، رپین^۳ (۲۰۰۵)، کاساک^۴ (۲۰۰۵)، کلستو^۵ (۲۰۰۶)، میشل جیمسن بریستو^۶ (۲۰۰۶)،

-
1. Jahoda
  2. Rekha & Taj
  3. Rippon
  4. Igor Cusack
  5. Kolsto
  6. Michael Jamieson Bristow

وروس^۱ و همکاران (۲۰۱۲) و مایکل مور^۲ را نام برد. آزاده (۱۳۸۰)، نادری (۱۳۸۸)، بیچرانلو (۱۳۹۲) و سنجابی (۱۳۹۲) پژوهشگران ایرانی‌ای هستند که پژوهش‌هایی با نگاه موسیقایی و زبانی در مورد سرودهای ملی انجام داده‌اند. انتخاب پیکره‌ای منسجم و نسبتاً جامع از سرودهای ملی و تحلیل آنها بر مبنای رویکردی جدید، از جمله شاخص‌های پژوهش حاضر محسوب می‌شود.

۲. مبنای نظری پژوهش

مبنای نظری این پژوهش، از نوع تلفیقی است و از ابزارهای رویکرد ون‌دایک (قطبیت ما و آنها)، لاکلا و موفه (دال مرکزی) و ابزارهای گفتمانی از قبیل کاربرد زمان‌های اصلی، و کاربرد واژه‌های ایجابی در مقابل واژه‌های سلبی در سرودهای ملی بهره برده‌ایم.^(۱)

قطبیت «ما-آنها»: از موضوعات مطرح شده در رویکرد ون‌دایک درباره تحلیل ایدئولوژیک است. در گفتمان‌های ایدئولوژیک همواره بر صفات و ویژگی‌های مثبت کاربران در برابر صفات و ویژگی‌های منفی دیگران تأکید می‌شود. از نظر ون‌دایک، باز نمودهای ذهنی «اغلب بر محور ما-آنها تصریح می‌شوند؛ به گونه‌ای که گوینده گرایش دارد که گروه خود را در قالب تعبیرهای مثبت و گروه‌های دگر را در قالب تعبیرهای منفی ترسیم کند» (Van Dijk, 1998: 22). برای مثال این جمله را در نظر بگیرید: «هیچ وقت یک ایرانی را تهدید نکنید!»^(۲). واژه‌پردازی در این جمله به گونه‌ای است که شجاعت و دفاع در برابر تهدید به «ما» یعنی ایرانی نسبت داده شده است و جنگ طلبی و تهدید به آنها (تیم مذاکره‌کننده ۵+۱ در مذاکرات هسته‌ای با ایران)؛ بنابراین مصداق‌های «ما» و «آنها» در دو قطب مخالف قرار می‌گیرند.

دال مرکزی: یکی از مفاهیم نظریه گفتمان لاکلا و موفه، دال مرکزی است، که در نظام معنایی یک گفتمان نقش اساسی را ایفا می‌کند. به عبارت دیگر، «به شخص، نماد یا مفهومی که سایر دال‌ها حول محور آن جمع و مفصل‌بندی^۳ می‌شوند، دال

1. Voros

2. Michael Moure

3. Articulation

مرکزی گفته می‌شود» (کسرایی، ۱۳۸۸: ۶). در ساختارهای زبانی برخلاف ساختارهای اجتماعی می‌توان از دال‌های مرکزی به جای دال مرکزی نام برد.

واژه‌های ایجابی در مقابل واژه‌های سلبی: واژه‌های ایجابی با نگاه به داشته‌ها و آنچه وجود دارد و واژه‌های سلبی با نگاه به نداشته‌ها و آنچه عدم است گاهی با مفاهیم به‌گویانه و دشگویانه که به‌ترتیب حامل بار عاطفی مثبت و منفی هستند، می‌توانند در تناظر باشند؛ یعنی کاربرد این دو گروه از کلمات، می‌تواند در ذهن آدمی بازخورد مثبت یا منفی داشته باشد؛ به‌عنوان مثال در دو واژه صعود و سقوط، «صعود» تداعی‌کننده نوعی جدا شدن مثبت از جایگاه اولی و اوج گرفتن است، اما واژه سقوط نوعی جدا شدن منفی از جایگاه اولی و تنزل را در ذهن ایجاد می‌کند.

کاربرد زمان‌های اصلی: کاربرد سه زمان گذشته، حال و آینده به‌عنوان ابزارهای گفتمانی می‌تواند نشان‌دهنده واقعیت‌های فکری باشد که در گفتمان‌ها بازتاب می‌یابد؛ به‌عنوان مثال، کاربرد زمان آینده در سرود ملی می‌تواند تأکیدی بر نگرش روبه‌رشد یک کشور باشد.

۳. معرفی داده‌ها و روش انجام پژوهش

با استفاده از مبنای نظری یادشده، سرودهای ملی کشورهای اروپایی^(۳) را بررسی می‌کنیم. با این هدف فهرستی از سرودهای ملی کشورهای مورد مطالعه را به‌همراه ترجمه آنها به فارسی تهیه کردیم. این کار با استناد به کتاب سرودهای ملی کشورهای جهان، تدوین و آوانگاری پویان آزاده (۱۳۸۴) محقق شد. البته برخی از سرودهای ملی از سال ۱۳۸۴ تاکنون تغییر کرده‌اند؛ بنابراین متن انگلیسی این سرودها از سایت "national-anthem.org" استخراج و به فارسی ترجمه شد. عدم تسلط به زبان اصلی سرودهای ملی کشورها و استفاده از ترجمه آنها در تحلیل سرودها، از محدودیت‌های این پژوهش محسوب می‌شود؛ زیرا ممکن است برخی مفاهیم فرهنگی در ترجمه به‌طور دقیق منعکس نشود؛ اما با توجه به دامنه پرسش‌های پژوهش، استفاده از ترجمه باعث قربانی شدن کل معنا نشده است.

۴. بحث و تحلیل داده‌ها

۴-۱. توصیف زبان شناختی یک نمونه سرود ملی

جدول شماره (۱). ویژگی‌های جغرافیای سیاسی آلبانی^۱

ردیف	برخی ویژگی‌های بافتی
۱	نام کشور
۲	مکان جغرافیایی
۳	نوع حکومت
۴	نام سرود ملی
۵	تعداد بندهای سرود
۶	سال تصویب سرود ملی
۷	زبان
۸	ترانه‌سرا
۹	آهنگساز
۱۰	جمعیت
۱۱	مساحت
۱۲	میزان توسعه‌یافتگی و سطح درآمد
۱۳	همسایگان

متن سرود کشور آلبانی و تحلیل آن در زیر آمده است.

پرچمی که در نبرد ما را یگانه می‌سازد

همگان را برای سوگند آماده می‌دارد

یک اندیشه، یک هدف، تا آن زمان

که زمین مان تهی گردد از دشمنان

ما در نبرد برای راستی و آزادی ایستاده‌ایم

تنهائید، دشمنان مردمان،

قهرمان، زندگی‌اش را کند فدای سرزمین مان

او حتی در مرگ دلاور خواهد بود

1. Albania
2. Aleksander Stavre Drenova
3. Ciprian Porumbescu

جدول شماره (۲). توصیف سرود ملی آلبانی

مؤلفه‌های مورد بررسی		ردیف
-پرچم نماد وحدت در جنگ -سوگند به پرچم -بیرون راندن دشمنان به عنوان هدف مشترک ملت -جنگ برای راستی و آزادی -تنهایی دشمنان در میان مردم -فداکاری (مرگ) در راه میهن -دلآوری قهرمان	دال‌های مرکزی	۱
مصدق من اما: مردم، قهرمان مصدق آن / آنها: دشمنان	مصدق «ما» در مقابل مصداق «آنها»	۲
زندگی و مرگ	تضاد معنایی	۳
۱	گذشته	تعداد کاربرد زمان‌های اصلی
۵	حال	
۱	آینده	
۱۲	تعداد کاربرد واژه‌های ایجابی (به‌گویانه)	۵
۵	تعداد کاربرد واژه‌های سلبی (دش‌گویانه)	

جدول شماره (۳). دال‌های مرکزی کشورهای قاره اروپا

کشورها	سایر دال‌ها	دال مرکزی
آلبانی، آلمان، اوکراین، اتریش، ایتالیا، بلژیک، روسیه، لیتوانی، مالت	یگانگی مردم	اتحاد
	برادری مردم	
	حضور آن در سرزمین	
	تداوم آن	
	متحد شدن	
	رمز شکست‌ناپذیری و فناپذیری	
	دعوت به وحدت	
	تضمین‌کننده شادی	
آلبانی، اتریش، انگلستان، ایتالیا، ایرلند، ایسلند، اوکراین، بلژیک، پرتغال، دانمارک، رومانی، جمهوری چک، لهستان، فرانسه، لیتوانی، مجارستان، یونان	بیرون راندن دشمنان، ستمگران و بردگان	جنگ
	بازپس گرفتن تصرفات دشمن	
	دعوت به برخاستن علیه ستمگران و مذمت زیر یوغ آنها	
	شکست و نابودی دشمن	
	سقوط دشمنان و باطل کردن توطئه‌های آنان	
	ترسیم چهره دشمن و اعمال آنها	
	جنگیدن و ایستادگی در برابر سلاح دشمنان	
	براندازی مخالفت‌ها	
	فداکاری (مرگ) در راه میهن	
	دفاع از میهن و پرورش افراد مبارز	

	حمله و استقرار مجدد ملت	
	نبرد رزمندگان برای خدا	
	دلاوری قهرمان و آمادگی همیشگی برای مبارزه	
	ایستادگی میهن و تسخیرناپذیری آن	
	جنگ در راه میهن	
آندورا، اتریش، اوکراین، ایتالیا، ایرلند، بلغارستان، پرتغال، دانمارک، روسیه، رومانی، سوئد، فنلاند، لیتوانی، لهستان، هلند، یونان	نام بردن از نیاکان	گذشته‌گرایی
	پیشینه تاریخی	
	نام بردن از قهرمانان مل در گذشته و پیروی از آنان	
	نام بردن از سرزمین‌های گذشته	
آندورا، دانمارک	مؤنث (مادربزرگ، شاهدخت، زنان، دوشیزه)	جنسیت‌گرایی
	مذکر (پدر، مردان)	
	آزادی	آزادی
	آزادی از بند اسارت	
	نقی اسارت	
	تداوم آزادی	
	تضمین‌کننده شادی	
	ترجیح مرگ بر بردگی	
	نقی برده‌داری	
	احترام به آزادی	
	پرچم آزادی	
	فداکاری و مبارزه در راه آن	
	قسم به آن	
	تکامل آن	
	صلح‌جو	وصف مردم سرزمین
	آزاده	
	نیک‌اندیش	
	نیک‌انجام	
	نیرومند	
	زیبا و خوب‌روی	
	باوقار	
	باایمان	
	سخت‌کوش	
	امیدوار	
	جاودان	
	شجاع و جسور	
ایتالیا، اسلواکی، رومانی	بیداری ملت از خواب غفلت	بیداری
	توکل و امید داشتن به خدا	نام بردن از خدا و مناجات با او
	برای نگهداری میهن	
	عطای شادمانی و خوشبختی	
	برای پایداری حکومت و ملکه	
انگلستان، استونی، ایسلند، روسیه، سوئیس، لوکزامبورگ، مالت، مجارستان، هلند	برای گرفتن حق	

	حفظ و دفاع از سرزمین در برابر بیگانگان	
	شناخت نعمت‌های خداوند در سرزمین	
	حضور همیشگی خدا در سرزمین	
	ستایش قدرت خدا	
	رهایی از تاریکی با راهنمایی خدا	
	شکرگزاری خدا و نعمت‌هایش	
آندورا، انگلستان، فرانسه، مالت	قانون‌گرایی	قانون
	صلاحیت وضع‌کنندگان قانون	
اسلوونی، استونی	تازگی و نشاط	نشاط، شادی
	شادی و لذت	
آلمان، اسلواکی، اسلوونی، اوکراین، پرتغال، رومانی، فنلاند، مجارستان	امیدوار بودن به آینده	آینده‌گرایی
	شکوفایی میهن در آینده	
	زندگی دوباره	
	سرنوشت تازه	
	آینده‌ای خندان	
	عطای آینده‌ای خوب	
	تکامل سرزمین	
اسلوونی، انگلستان، اوکراین	درود فرستادن به صلح جهانی	صلح جهانی
	برادری همه انسان‌های جهان	
	دوستی و برادری ملت‌ها	
	دوستی مرزبانان کشورها	
	دوستی با قزاق‌ها	
اسلوونی، لیتوانی، مالت	تداوم صلح	صلح و دوستی
	حضور دوستی	
	پایان یافتن جنگ	
مجارستان	-	تحمل سختی‌ها توسط مردم
روسیه	-	اراده قوی
اتریش، روسیه، هلند	وفاداری به کشور	وفاداری
	وفاداری به کشور تا زمان مرگ	
اسلواکی	-	صبر کردن
آلمان، بلژیک، لیتوانی	حضور عدالت و دعوت به آن	عدالت
	عدالت تضمین‌کننده شادی	
سوئد	-	زندگی و مرگ در سرزمین
اتریش	-	مأموریت سرزمین
آندورا، انگلستان، بلژیک	نام بردن از ملکه، پادشاه...	نوع حکومت
فرانسه، لهستان	به بیراهه رفتن بدون حضور رهبر	جایگاه رهبر
	لزوم حضور رهبر برای راهنمایی	
	رهبری قهرمانان برای پیروزی	
ایتالیا، پرتغال، رومانی، فرانسه	در جستجوی پیروزی	پیروزی

	پیروزی در تمام جنگ‌ها	
	رسیدن به پیروزی با راهنمایی اجداد	
	پیروزی زیر یک پرچم	
پرتغال، جمهوری چک، رومانی، هلند	-	نژادگرایی
هلند	-	تداوم ایمان
فرانسه، هلند	-	نفی ظلم و ستم
اوکراین، اتریش	-	تلاش و کوشش
رومانی	-	مسیحیت‌گرایی
آلبانی، پرتغال، رومانی	اهتزاز پرچم	پرچم
	گستراندیدن پرچم	
	پرچم نماد وحدت	
	سوگند به پرچم	
پرتغال، سوئیس	ستایش خورشید	خورشید
	طلوع خورشید	
	حمایت خورشید در برابر سرنوشت	
ایتالیا، بلغارستان، پرتغال، روسیه	سربلندی میهن	شکوه میهن
	به عزت رسیدن	
	برافراشتن شکوه میهن	
اسلواکی، روسیه، سوئد، لهستان	تعیین گستره جغرافیایی کشور	جغرافیا
	تأکید بر مرزهای کشور	
اتریش، استونی، روسیه، دانمارک، سوئد، فنلاند، فرانسه، لوکزامبورگ	ستایش سرزمین	عشق به میهن
	درود فرستادن به میهن	
استونی، اتریش، اوکراین، ایسلند، بلژیک، بلغارستان، پرتغال، دانمارک، روسیه، جمهوری چک، سوئد، لوکزامبورگ، لیتوانی، مالت	میهن آزاد	وصف میهن و سرزمین
	سرزمین مقدس	
	سرزمین باعزت و باشکوه	
	سرزمین شاد	
	روشن و درخشان	
	همچون خانه	
	هدیه‌ای نو و بی‌بدیل در جهان	
	وصف معماری آن	
	سرزمین قهرمانان	
جاودانه و پایدار		
وصف طبیعت و زیبایی سرزمین		
روسیه، استونی	مغرور بودن به میهن	غرور
	غرور ملی	
اتریش	-	نام بردن از نشان ملی
فرانسه	-	نجات قربانیان دردمند
فرانسه	انتقام کشته‌شدگان	انتقام
لوکزامبورگ	-	نام بردن از حضرت موسی
لوکزامبورگ	-	به‌مبارزه طلبیدن

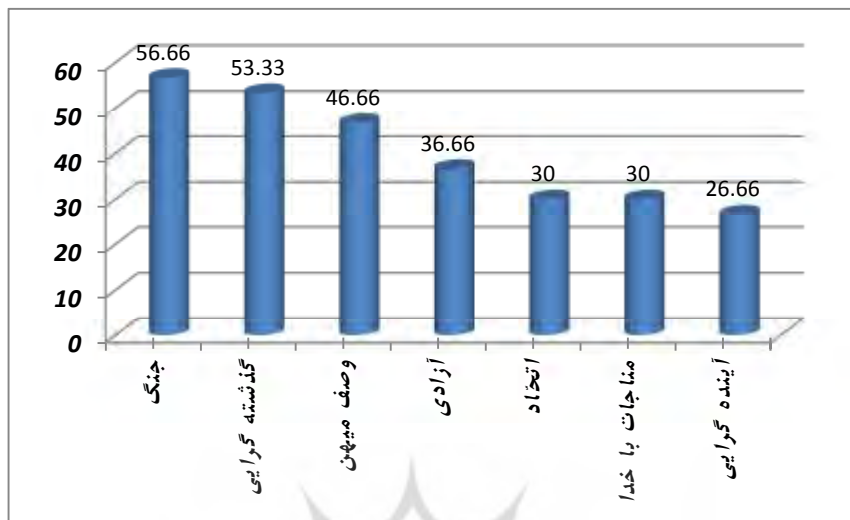
		همه چیز
هلند	-	احترام به شاه اسپانیا
رومانی	-	هدف مقدس
آندورا، سوئیس	حرکت به سمت بهشت و برکت الهی	بهشت
	بهشت زندگی	
آندورا	-	اعلام بی طرفی
آستونی، لیتوانی	حضور درستی در میهن	درستی و راستی
	مرگ در راه درستی	
رومانی	-	احترام به همگان حتی دشمنان

جدول شماره (۴). فراوانی پرکاربردترین دال‌های مرکزی سرودهای ملی کشورهای اروپایی

کشورها	سایر دال‌ها	دال مرکزی	ردیف	
۵۶/۶۶ درصد	۱۷	جنگ	۱	
				بیرون راندن دشمنان، ستمگران و بردگان
				بازپس گرفتن تصرفات دشمن
				دعوت به برخاستن علیه ستمگران و مذمت زیر یوغ آنها
				شکست و نابودی دشمن
				سقوط دشمنان و باطل کردن توطئه‌های آنان
				ترسیم چهره دشمن و اعمال آنها
				جنگیدن و ایستادگی در برابر سلاح دشمنان
				براندازی مخالفت‌ها
				فداکاری (مرگ) در راه میهن
				دفاع از میهن و پرورش افراد مبارز
				حمله و استقرار دوباره ملت
				نبرد رزمندگان برای خدا
دلآوری قهرمان و آمادگی همیشگی برای مبارزه				
ایستادگی میهن و تسخیرناپذیری آن				
جنگ در راه میهن				
۵۲/۳۳ درصد	۱۶	گذشته‌گرایی	۲	
				نام بردن از نیاکان
				پیشینه تاریخی
				نام بردن از قهرمانان ملی در گذشته و پیروی از آنان
نام بردن از سرزمین‌های گذشته				
۴۶/۶۶ درصد	۱۴	وصف میهن	۳	
				میهن آزاد
				سرزمین مقدس
				سرزمین باعزت و باشکوه
				سرزمین شاد
				روشن و درخشان
				همچون خانه
				هدیه‌ای نو و بی‌بدیل در جهان
وصف معماری آن				
سرزمین قهرمانان				

		جاودانه و پایدار		
		وصف طبیعت و زیبایی سرزمین		
۳۶/۶۶ درصد	۱۱	آزادی	آزادی	۴
		آزادی از بند اسارت		
		نفی اسارت		
		تداوم آزادی		
		تضمین کننده شادی		
		ترجیح مرگ بر بردگی		
		نفی برده‌داری		
		احترام به آزادی		
		پرچم آزادی		
		فداکاری و مبارزه در راه آن		
		قسم به آن		
تکامل آن				
۳۰ درصد	۹	یگانگی مردم	اتحاد	۵
		برادری مردم		
		حضور آن در سرزمین		
		تداوم آن		
		متحد شدن		
		رمز شکست‌ناپذیری و فناپذیری		
۳۰ درصد	۹	دعوت به وحدت	مناجات با خدا	۶
		تضمین کننده شادی		
		توکل و امید داشتن به خدا		
		برای نگهداری میهن		
		عطای شادمانی و خوشبختی		
		برای پایداری حکومت و ملکه		
		برای گرفتن حق		
		حفظ و دفاع از سرزمین در برابر بیگانگان		
		شناخت نعمت‌های خداوند در سرزمین		
		حضور همیشگی خدا در سرزمین		
ستایش قدرت خدا				
رهایی از تاریکی با راهنمایی خدا				
شکرگزاری خدا و نعمت‌هایش				
۲۶/۶۶ درصد	۸	امیدوار بودن به آینده	آینده‌گرایی	۷
		شکوفایی میهن در آینده		
		زندگی دوباره		
		سرنوشت تازه		
		آینده‌ای خندان		
		عطای آینده‌ای خوب		
تکامل سرزمین				

نمودار شماره (۱). فراوانی (درصد) پرکاربردترین دال‌های مرکزی سرودهای ملی کشورهای اروپایی

۲-۴. تفسیر و تشریح برخی از دال‌های مرکزی

در این تحلیل، از متن سرودهای ملی کشورهای اروپایی، ۴۶ دال مرکزی را که مورد توجه همه ملت‌ها است، استخراج کردیم. پرکاربردترین دال‌های مرکزی کشورهای اروپایی به ترتیب عبارتند از: جنگ، گذشته‌گرایی، وصف سرزمین، آزادی، اتحاد، مناجات با خدا و آینده‌گرایی.

«جنگ» یکی از پرکاربردترین مفاهیم در سرودهای ملی کشورهای اروپایی است که مفاهیم مشمول بسیاری دارد؛ از جمله این مفاهیم می‌توان به نام بردن و ترسیم چهره دشمنان در میدان نبرد اشاره کرد. هریک از کشورها به‌گونه‌ای تقریباً یکسان به دشمنان اشاره کرده‌اند و خواستار جنگیدن و بیرون راندن آنها از سرزمین خود و شکست و نابودی آنها شده‌اند. به عبارتی در سرودهای ملی همه این کشورها دشمن یا دشمنان یکی از مصادیق «آنها» است، اما در سرود ملی انگلستان در این مورد مقداری تفاوت وجود دارد. در بخشی از این سرود آمده است: «...خداوندا، برخیز و دشمنان ما را پراکنده ساز و به سقوطشان برسان...» و در ادامه نیز می‌خوانیم: «...از تمام دشمنان پنهان، از لطمه آدمکش‌ها خداوند ملکه را حفظ کند...». همان‌گونه که مشاهده شد، در این سرود علاوه بر دشمنان آشکار، به دشمنان

پنهان نیز اشاره شده است که به نحوی نشان‌دهنده سیاست کهنه و نگاه همه‌جانبه این کشور است.

یکی دیگر از مفاهیم پرکاربرد در سرودهای ملی کشورهای اروپایی، گذشته‌گرایی است که با نام بردن از مفاهیمی همچون پیشینه تاریخی، سرزمین‌های گذشته، نیاکان و قهرمانان ملی، تداعی می‌شود. در این سرودها دیرینگی یک ملت مورد تقدیر و ستایش قرار می‌گیرد و از شکوه گذشته، سرزمین‌های باستانی و احترام به نیاکان سخن به میان می‌آید. در زیر به نمونه‌هایی از این مفاهیم در سرودهای ملی کشورهای اروپایی اشاره شده است.

- سرود ملی اتریش: «... تو در دل این قاره‌ای مانند هسته‌ای سخت، تو در نخستین روزها زاده شدی...»؛

- سرود ملی لیتوانی: «... تو میهنی هستی که هنرت، از تاریخ باشکوه گذشته است...»؛

- سرود ملی روسیه: «... غرور ملی ما از نیاکانمان به ما داده شده است...»؛
- سرود ملی پرتغال: «... آه میهن، ما صداها را می‌شنویم، صداها را اجداد بزرگمان را...»؛

- سرود ملی بلغارستان: «... بر فراز «تریس»^(۴) خورشید می‌درخشد...»؛
- سرود ملی ایتالیا: «... او سرش را پوشانده است با کلاهخود «سی‌پی‌یو»^(۵)...». وصف سرزمین، مفهومی است که اوصاف باشکوه، جاودان، مقدس، زیبا، شاد و ... را در ۴۶/۶۶ درصد از سرودهای ملی کشورهای اروپایی به همراه دارد و در بسیاری از آنها طبیعت سرزمین، توصیف شده است؛ همان‌گونه که در سرود ملی دانمارک داریم: «... و هنوز آن سرزمین زیباست، دریاهایی که دوره‌اش کرده‌اند، بس آبی، جنگل‌هایش، بس سبز؛...» و در سرود ملی اتریش، علاوه بر وصف طبیعت، شاهد وصف معماری سرزمین نیز هستیم. «...سرزمین کوه‌ها، سرزمین رودها، سرزمین میدان‌ها، سرزمین کلیساهای جامع...».

یکی از مفاهیم مطرح شده در سرودهای ملی کشورهای اروپایی، دال مرکزی آزادی است. به عنوان مثال، در سرود ملی آلبانی «... ما در نبرد برای راستی و آزادی ایستاده‌ایم...»، در سرود ملی آندورا «... معتقد و آزاد باقی خواهیم بود...» و در سرود

ملی اتریش «...ما را بنگر، آزاد و باایمان...» این بندها آورده شده‌اند. آزادی در این بندها، با کلماتی نظیر راستی، اعتقاد و ایمان همراه شده است که باهم‌آیی این کلمات بر بار عاطفی مثبت آن می‌افزاید. در سرودهای دیگر شاهد باهم‌آیی آزادی با مفاهیم دیگر هستیم. در سرود ملی آلمان، اتحاد با کلمات عدالت و آزادی همراه و بر آنها مقدم شده است: «... اتحاد و عدالت و آزادی، برای سرزمین آلمان...». این در حالی است که در سرود ملی بلژیک که نوع حکومت آن مشروطه سلطنتی است، عدالت و آزادی با کلمه شاه همراه شده است: «...برای شاه، عدالت و آزادی...». باهم‌آیی کلمات عدالت و آزادی پس از کلمه شاه در راستای مشروعیت بخشیدن به نوع حکومت است و مبتداسازی نام پادشاه، اهمیت جایگاه او را تداعی می‌کند.

انواع هم‌آیندهای کلمات را می‌توان در سرودهای ملی مشاهده کرد. از جمله آنها، باهم‌آیی اتحاد با صلح و برادری است؛ به‌گونه‌ای که در بسیاری از آنها اتحاد بر صلح و برادری از نظر ترتیب واژگانی مقدم شده است؛ یعنی هر جا که اتحاد باشد، به دنبال خود صلح و آشتی می‌آورد؛ به‌عنوان مثال، در سرود ملی مالت: «...همه ما را در اتحاد و صلح پابرجا کن!...»، در سرود ملی اتریش: «... بگذار متحد شویم، در گروه‌های برادروار...»، در سرود ملی لیتوانی: «...بادا که سرزمینمان همیشه باشد، با دوستی و اتحاد...»، و در سرود ملی روسیه: «...اتحادیه جاودان مردم برادر...» ذکر شده‌اند.

بین کشورهایی که در سرودهای ملی خود از خداوند نام برده‌اند، اغلب آنها، به‌طور مشخص مناجات‌نامه‌ای است که مخاطبش خداوند است. در این مناجات‌نامه‌ها شاهد ستایش قدرت خدا، اذعان به حضور همیشگی خدا در سرزمین، یاری طلبیدن از او برای عطای شادمانی، حفظ و دفاع از سرزمین و شکرگزاری نعمت‌های خداوند هستیم. در ادامه به ذکر نمونه‌هایی از این مناجات‌ها می‌پردازیم.

سرود ملی انگلستان: «... ای آفریدگار باعث شو که مردم بینند که انسان‌ها باید برادر باشند و از یک خانواده در سراسر جهان...»، سرود ملی ایسلند: «ای آفریدگار سرزمین ما... برای تو یک روز مانند هزاران سال است و یک هزار سال مثل یک روز و نه بیشتر...»، سرود ملی سوئیس: «... به‌سوی خدا دست به دعا برداریم، برای

تو احساس می‌کنم و می‌فهمم، که او زندگی می‌کند در این سرزمین... به‌راستی که خدا در این سرزمین اقامت گزیده است...» و سرود ملی مجارستان: «خدا به مجارستانی‌ها عطا کند شادمانی خوشبختی...».

دال مرکزی آینده‌گرایی، مفهومی است که دال‌هایی از قبیل امیدواری به آینده، شکوفایی میهن، زندگی دوباره، سرنوشت تازه، تکامل سرزمین و... حول محور آن گرد آمده‌اند. اگرچه این مفهوم در سرودهای ملی کشورهای دیده می‌شود که اغلب در حوزه کشورهای توسعه‌یافته قرار دارند، اما همچنان می‌بینیم که در سرودهای ملی‌شان بر تلاش و پیشرفت به‌سوی آینده‌ای بهتر تأکید دارند و رسیدن به توسعه‌یافتگی حد مطلوب آنها نیست! به‌عنوان مثال، در سرود ملی پرتغال: «... سلام به خورشید که بالا می‌آید روی یک آینده خندان...»، در سرود ملی فنلاند: «... از عشق ما تا شکوفا شدن، فرصتی خواهد بود. نور تو، تابش تو، نویدی است، که روزهای شکوفایی را امید می‌دهد...».

در ۹۳/۳۳ درصد از سرودهای ملی کشورهای اروپایی، واژه‌های ایجابی بیشتر از واژه‌های سلبی، و تنها در سرود ملی فرانسه، واژه‌های سلبی بیش از واژه‌های ایجابی به‌کار رفته‌اند. در سرود ملی لهستان نیز شاهد کاربرد تقریباً برابر واژه‌های سلبی و ایجابی هستیم.

۱۴ کشور (۴۶/۶۶ درصد کل کشورهای اروپایی) بر تقابل و قطبیت «ما» در مقابل «آنها» تأکید ویژه‌ای دارند که عبارتند از: آلبانی، آندورا، جمهوری چک، مجارستان، لهستان، دانمارک، ایرلند، انگلستان، فرانسه، لوکزامبورگ، هلند، اوکراین، رومانی، پرتغال؛ که از این میان، دو کشور فرانسه و انگلستان از تعداد بیشتری مصداق برای «آنها» استفاده کرده‌اند. مصداق «آنها» در سرود ملی فرانسه عبارت است از: ستمگران، سربازان ترسناک، خائنان، پادشاهان توطئه‌گر، مزدوران، ظالمان، قاتلان، پوپلی^(۵)، دشمنان و مصداق «آنها» در سرود ملی انگلستان عبارت است از: دشمنان، دشمنان پنهان و آدمکش‌ها. این درحالی است که سایر کشورها تنها از یک مصداق برای «آنها» استفاده کرده‌اند. ۱۶ کشور باقی‌مانده (۵۳/۳۳ درصد کل کشورهای اروپایی) فقط از خود می‌گویند و قائل به غیریتی در مقابل آن نیستند.

استفاده از زمان حال به‌طور معناداری بیشتر از دو زمان گذشته و آینده است.

۲۹ کشور (۹۶/۶۶ درصد) در سرودهای ملی خود از زمان حال بیشتر از دو زمان دیگر استفاده کرده‌اند؛ بنابراین سرودهای ملی کشورها عمدتاً ناظر بر زمان حال و وضعیت موجود آنها است و زمان گذشته بیشتر از زمان آینده به کار رفته است؛ به‌گونه‌ای که ۱۱ کشور (۳۶/۶۶ درصد) از زمان گذشته بیشتر از زمان آینده، و ۷ کشور (۲۳/۳۳ درصد) از زمان آینده بیشتر از زمان گذشته استفاده کرده‌اند. یک کشور از دو زمان حال و گذشته و ۱۲ کشور (۴۰ درصد) از دو زمان گذشته و آینده یکسان استفاده کرده‌اند. این امر می‌تواند به این معنا باشد که در سرودهای ملی کشورهای اروپایی با تمرکز بر گذشته کشور به ترسیم وضعیت آینده پرداخته می‌شود.

نتیجه‌گیری

این پژوهش در پی یافتن پاسخی برای این دو پرسش بود که: «دال‌های مرکزی سرودهای ملی هر کشور کدامند؟» و «شبهات‌ها و تفاوت‌های ساختارهای زبانی در متون سرودهای ملی این کشورها کدامند؟» پس از بررسی سرودهای ملی ۳۰ کشور اروپایی، در پاسخ به پرسش نخست با استفاده از مفهوم دال مرکزی، نتایج زیر به دست آمد.

بیش از چهل دال مرکزی متمایز، از سرودهای ملی کشورهای اروپایی استخراج شد. از این میان، پرکاربردترین دال‌های مرکزی سرودهای ملی کشورهای اروپایی به ترتیب عبارتند از: جنگ (۵۶/۶۶ درصد)، گذشته‌گرایی (۵۳/۳۳ درصد)، وصف میهن و سرزمین (۴۶/۶۶ درصد)، آزادی (۳۶/۶۶ درصد)، اتحاد (۳۰ درصد)، نام بردن از خدا و مناجات با او (۳۰ درصد) و آینده‌گرایی (۲۶/۶۶ درصد). در پاسخ به پرسش دوم، شبهات‌ها و تفاوت‌های ساختارهای زبانی در متون سرودهای ملی این کشورها به شرح زیر هستند.

۱۴ کشور اروپایی (۴۶/۶۶ درصد) بر تقابل و قطبیت «ما» در مقابل «آنها» تأکید ویژه‌ای دارند و ۱۶ کشور باقی‌مانده (۵۳/۳۳ درصد) فقط از خود می‌گویند و قائل به غیریتی در مقابل آن نیستند. استفاده از زمان حال به‌طور معناداری بیشتر از دو زمان گذشته و آینده است. در ۹۳/۳۳ درصد از سرودهای ملی کشورهای اروپایی،

واژه‌های ایجابی بیشتر از واژه‌های سلبی، و تنها در سرود ملی فرانسه واژه‌های سلبی بیش از واژه‌های ایجابی به کار رفته‌اند. از آنجاکه سرود ملی به‌عنوان یک نماد ملی محسوب می‌شود، انتخاب واژگان و مفاهیم به‌کاررفته در آن از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است، و با توجه به قدرتی که در محتوای خود دارد، می‌تواند در ترویج وحدت، برانگیختن وفاداری مردم به میهنشان و دادن امیدواری به آنها مؤثر واقع شود؛ بنابراین نتایج این پژوهش می‌تواند ملت‌ها و حکومت‌ها را با مفاهیم مختلف به‌کاررفته در سرودهای ملی آشنا کند و به‌مثابه ابزاری برای ملت‌ها و حکومت‌ها در راستای ارتقا بخشیدن به مفاهیم به‌کاررفته در سرودهای ملی‌شان مورد استفاده قرار گیرد.*

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

یادداشت‌ها

۱. از آنجاکه این مقاله بخشی از یک پژوهش وسیع‌تر درباره سرودهای ملی کشورهای جهان است، مبنای نظری آن در بخش‌های مختلف پژوهش یکسان است.
۲. در جریان مذاکرات هسته‌ای ایران با اعضای ۵+۱، دکتر محمدجواد ظریف، وزیر وقت امور خارجه ایران در واکنش به تهدید فدریکا موگرینی، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا در نشستی که در مقابل مخالفت ایران با ایالات متحده آمریکا با برداشته نشدن تحریم‌های تسلیحاتی گفت: «پس برویم خانه‌هایمان»، می‌گوید: «هیچ‌وقت یک ایرانی را تهدید نکنید!» که در این لحظه سرگئی لاوروف با اشاره دست می‌گوید: «و یک روس را!» خبرگزاری ایسنا، ۹۴/۰۴/۱۷.
۳. این کشورها عبارتند از: آلبانی، آندورا، یونان، ایتالیا، مالت، اسلوانی، بلغارستان، جمهوری چک، مجارستان، لهستان، روسیه، اسلواکی، دانمارک، فنلاند، ایرلند، لیتوانی، سوئد، انگلستان، اتریش، بلژیک، فرانسه، آلمان، لوکزامبورگ، هلند، استونی، اوکراین، ایسلند، رومانی، سوئیس، پرتغال.
۴. سرزمینی باستانی شامل سرزمین‌های شرق اروپا که بخشی از بلغارستان، یونان و ترکیه کنونی را دربر می‌گیرد.
۵. نام یکی از لژیون‌های رومی که در سال ۲۰۲ پیش از میلاد در جنگ زاما به فرماندهی او، ارتش روم، نیروهای هانیبال را در شمال آفریقا شکست داد.
۶. ژنرال خیانتکار فرانسوی که از مخالفان انقلاب فرانسه بود.

منابع

آزاده، پویان (۱۳۸۴)، *سرودهای ملی کشورهای جهان*، چاپ اول، سمنان: آبرخ.

کسرای، محمدسالار (۱۳۸۸)، «نظریه گفتمان لاکلا و موف، ابزاری کارآمد در فهم و تبیین پدیده‌های سیاسی»، فصلنامه سیاست، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، س ۳۹، شماره ۳.

مور، مایکل (۱۳۸۳)، «سرود ملی، آوای شجاعت، سربلندی و افتخار»، ترجمه مونا مشهدی‌رجبی، نشریه فرهنگ و پژوهش، شماره ۱۷۳.

نادری، مرجان (۱۳۸۸)، «تحلیل گفتمان‌شناسی گزیده‌هایی از سرودهای ملی کشورهای جهان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، شیراز: دانشگاه شیراز.

وندایک، تئونای (۱۳۸۲)، *مطالعاتی در تحلیل گفتمان: از دستور متن تا گفتمان‌کاوی انتقادی*، ترجمه پیروز ایزدی و دیگران، چاپ نخست، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌ها.

- Bristow, Michael (2006), *National Anthems of the World*, Eleventh Edition.
- Cusack, I. (2005), "African National Anthems: Beat the Drums, the Red Lion has Roared", *Journal of African Cultural Studies*, 17(2), pp. 235- 251.
- Jahoda, G. (1963), "The Development of Children's Ideas about Country and Nationality: National Symbols and Themes", *British Journal of Educational Psychology*, 33(2), pp. 143- 153.
- Kolsto, P. (2006), "National Symbols as Signs of Unity and Division", *Ethnic and Racial Studies*, 29(4), pp. 676- 701.
- Rekha, S.Taj, H. (1995), "National Integration through Value-Oriented Activities", *Psycho Lyngua*, 25(1-2), pp. 73- 77.
- Rippon, T.J. (2005), "do National Anthems Educate for a Culture of Peace or a Culture of War?", *Culture of Peace Online Journal*, No. 1, pp 34-39.
- Van Dijk, T.A. (1998), "Critical Discourse Analysis", Available at: <http://www.hum.uva.nl/teun/cda.htm>.
- Voros, V. (2012), "Word use and Context Analysis of Six National Anthems

Preliminary Cultural Suicide Research", *European Psychiatry*, 27(1), pp. 137-138.

Kendell, David (2004), David.national-anthems.net/index.html. National Anthem Reference Page. Follow link to country.

Michael Jamieson Bristow (2003), National-anthems.org/history.Htm, The history of Twenty Eight National Anthems.

www.isna.ir

www.farsi.khamenei.ir

www.national-anthems.net

www.nationalanthems.com

www.nationsonline.org

www.worldbank.org

